

Östtimorkommitténs medlemsmöte

Östtimorkommittén höll den 13 december medlemsmöte med anledning av att tio år hade gått sedan biskop Carlos Belo och José Ramos Horta, som ledde motståndet i exil, tilldelades Nobels fredspris. Fredspriset var Östtimors största framgång under den indonesiska ockupationen 1975-1999. Temat för medlemsmötet var dock nationalekonomen Fredrik Sjöholms veckolånga besök i december i Östtimor på Sidas uppdrag. Rapporten om besöket, som skall komma ut under 2007, kommer att fokusera på landsbygdsutveckling.

Deprimerande intryck

Fredrik hade varit förhoppningsfull om utvecklingen i Östtimor vid sitt besök 2005, men nu var han på grund av den politiska turbulensen och de ekonomiska utmaningarna mindre optimistisk. Intrycken var rentav deprimerande. Krisen som bröt ut i våras präglar alltjämt samhället. Landets svårigheter liknar dem man hade i samband med den indonesiska reträtten 1999 och den våldsamma förödelse den medförde.

Östtimor har alltid varit ett fattigt land. Jordbruket är underutvecklat och sysselsätter 70-80% av befolkningen som huvudsakligen bedriver odling för självhushåll. Ris, majs och kassava är de viktigaste grödorna. Landet ligger långt ifrån exportmarknaderna. Fattigdom präglar Östtimor och kan jämföras med de fattigaste länderna i Afrika. Tillväxten är svag och cirka 40% av befolkningen lever under fattigdomsgränsen som är en dollar per dag. Många människor lider av livsmedelsbrist, särskilt innan majsskörden bärgas i februari.

Svag tillväxt

Ekonomisk tillväxt är nödvändig för att höja levnadsstandarden, men prognosen är att tillväxten för 2006 blir negativ - minus 1-2% - medan positiv tillväxt väntas 2007. Landets tillväxt är beroende av den köpstarka FN-personalens närvaro, särskilt i Dili. Kvinnorna föder i genomsnitt åtta barn, vilket är mest i världen. Den svaga tillväxten i kombination med den höga befolkningstillväxten skapar betydande problem: den ställer stora krav på utbildningsväsendet och arbetsmarknaden, till vilken det kommer ut 15.000-20.000 nya människor årligen.

För att höja välståndet är utbildning viktig. Cirka 60% av befolkningen är litterat och många skolor har byggts sedan 1999. Utbildningen håller dock låg kvalitet och avhoppet är många. Fredrik menar att det har varit förödande att införa portugisiska som undervisningsspråk och han underströk att inte ens lärarna kan detta språk. Landets lingua franca tetum, som också är officiellt språk, borde ha använts i stället trots de begränsningar det har när det gäller vokabulär.

Modern sektor saknas

Östtimor saknar en modern sektor om man undantar byråkratin och servicenäringarna. Den moderna sektorn måste byggas ut för att skapa arbetstillfällen, men det torde icke ske den närmaste tiden. Även produktiviteten inom jordbruket måste höjas. Det gäller att förbättra utsädet, bygga ut konstbevattningen och öka användningen av konstgödsel. Vidare måste infrastrukturen förbättras för att jordbruksprodukterna skall kunna säljas på marknaden. Landrättigheterna behöver fastställas. Kaffe är en viktig exportvara och håller god kvalitet men skörden kan öka. Östtimor har emellertid inte lika bördig jord som finns i delar av Indonesien. Väderfenomenet El Niño som för med sig torra drabbar understundom landet. Det finns ett tak på att anställa 12.000 människor inom byråkratin, men det håller man nu på att rucka på. Lönerna är högre än i Indonesien.

Fredrik betonade dock att en del framsteg har gjorts sedan den kraftiga ekonomiska nedgången 1999. Landet har stora oljeinkomster som efter norsk modell har investerats i en oljefond för att möta framtida investeringsbehov. Demokratin fungerar relativt bra. Utvecklingsplaner har utformats i samspel mellan regering och bybor. Omvärlden har ställt upp med bistånd. Ett stort problem är dock att landet har en svag statsförvaltning med få utbildade människor. Administrationen drivs i hög grad av utländska experter som finns i varje ministerium.

Framtiden

Det är mycket viktigt att använda oljeinkomsterna på rätt sätt, bland annat för att utveckla utbildning samt hälso- och sjukvård som dock redan har förbättrats. Avtalet med Australien om att dela intäkterna från oljeutvinning i Timorhavet har ännu ej ratificerats. Östtimor erhåller årligen 130-140 miljoner dollar i räntor från oljefonden men saknar administrativ kapacitet för att investera pengarna.

Ett problem i många råvarurika länder är korruption. Frågan diskuteras även i Östtimor men enligt Fredrik är det ej ett akut problem. Vissa fall har tagits upp i domstol, trots att landets rättsväsende fungerar illa.

Frågestund

Demokratiska Partiet är det största oppositionspartiet men väntas ej kunna utmana Fretilin i nästa års val. Förra premiärministern Mari Alkatiri har fortfarande politiskt inflytande. Trots den höga befolkningstillväxten används ej preventivmedel - katolska kyrkan är en bromskloss. Dödligheten före fem års ålder är hög.

Möjligheterna att utveckla jordbruket är bäst i de nederbörsrika södra delarna. Transportsvårigheter leder nu till att livsmedel importeras från Australien. Utvecklingen som äger rum gynnar mest städerna, inte landsbygden. Den ekonomiska statistiken är dock osäker.

Östtimor hör liksom övriga före detta portugisiska kolonier, utom Brasilien, till världens minst utvecklade länder: landet utvecklades knappast alls medan det var Portugals koloni, även om kaffe och sandelträ exporterades. Portugal ger nu stort bistånd, men portugiserna är knappast populära på grund av deras

arroganta attityd gentemot den inhemska befolkningen. Det anses nödvändigt att ha FN-personal i Östtimor. Sedan våldsvågen i våras har universiteten öppnat och biståndsarbetarna är på väg tillbaka.

Gabriel Jonsson

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.